

KURŠIŲ NERIJOS KRAŠTOVAIZDIS. TAPATYBĖS IŠRAIŠKA

Nijolė Piekienė

*Klaipėdos universitetas, Klaipėda, Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Vilnius, Lietuva
El. paštas nijole.lin@gmail.com*

Santrauka. Kuršių nerijos kraštovaizdis yra svarbus ne tik kaip kultūrinės raidos, bet ir kaip kasdieninio gyvenimo dalis, išreiškianti teritorijos tapatumą, išskirtinumą. Kuršių nerijos, kaip pasaulio paveldo vietovės, įrašytos į UNESCO pasaulinio kultūros paveldo sąrašą prioritetas – ieškoti priemonių kraštovaizdžio identitetui išsaugoti, šiandieninių Neringos gyvenviečių savitumui ir įvairovei praturtinti bei gyvenviečių formavimosi ypatybėms atskleisti.

Reikšminiai žodžiai: Kuršių nerija, kraštovaizdis, architektūra, UNESCO.

Įvadas

Kraštovaizdžio sąvoka literatūros šaltiniuose pateikiama nevienareikšmiškai. Teisės aktuose nurodoma, kad kraštovaizdis – tai žemės paviršiaus gamtinių (paviršinių uolienų ir reljefo, pažemio oro, paviršinių ir gruntinių vandenių, dirvožemio, gyvųjų organizmų) ir (ar) antropogeninių (archeologinių liekanų, statinių, inžinerinių įrenginių, žemės naudmenų ir informacinio lauko) komponentų, susijusių medžiaginėmis, energinėmis ir informacinėmis ryšiais, teritorinis junginys (LR kraštovaizdžio... 2004). Kraštovaizdis – tai žmonių suvokiama vietovė (teritorija), kurios pobūdį nulėmė gamtiniai ir (ar) antropogeniniai veiksniai bei jų sąveika (Europos... 2002).

Kuršių nerijos kraštovaizdis, kurį šiandien matome, yra remiantis žmogaus ekologine išmintimi, didžiulėmis fizinėmis pastangomis ir finansinėmis išlaidomis per XIX a. smėlio dykynėje suformuotas kultūrinis kraštovaizdis (Bučas 2007). Šio kraštovaizdžio formavimuisi didelės įtakos turėjo specifinė gamtinė aplinka, žmogaus veiklos pobūdis. Iš pradžių tokia žmogaus veikla gamtą mažai veikė. Miškų kirtimas, medžioklė, žvejyba, augalininkystė neturėjo esminių padarinių kraštovaizdžiui. Palaiptiesiems žmogaus įtaka kraštovaizdžiui didėjo. Architektūra, kaip viena svarbiausių kraštovaizdžio formavimo priemonių, užėmė vis didesnes teritorijas, plėtėsi į miškus, pamarį ir pajūrį. Straipsnyje aptarta šios plėtros įtaka Kuršių nerijos kraštovaizdžiui.

Darbo objektas – Kuršių nerijos kraštovaizdis.

Darbo tikslas – apžvelgti Kuršių nerijos kraštovaizdį ir jo išskirtinumui įtaką darančius veiksniai.

Darbo metodai – istorinės medžiagos, vizualinių tyrimų vietoje ir gautų duomenų analizės, teisės aktų analizės bei apibendrinimo metodai.

Kuršių nerijos kraštovaizdžio formavimas

Žmogus, panaudodamas pačios gamtos jėgą (vėją) ir medžiagą (augalus), per XIX a. vėjo pustomo smėlio dykynėje sukūrė neregėto masto kūrinį, kuris 2000 m. UNESCO Generalinės konferencijos buvo įvertintas kaip pasaulinės reikšmės kultūros vertybė ir buvo įrašytas į Pasaulio paveldo sąrašą kaip išskirtinės visuotinės reikšmės kultūrinis kraštovaizdis (Bučas 2007). Šio krašto tyrinėtojai, amžininkai savo prisiminimuose, teisės aktai Kuršių nerijos kraštovaizdį aprašo išskirtinai kaip žmogaus ir gamtos bendros veiklos santykį.

Kodėl Kuršių nerija priskiriama būtent kultūrinio kraštovaizdžio tipui? Kultūrinis kraštovaizdis, kaip nurodo Saugomų teritorijų įstatymas, – žmogaus veiklos sukurtas ir jo sambūvį su aplinka atspindintis kraštovaizdis (LR saugomų... 1993). Toks kraštovaizdis atspindi per šimtmečius ypatingomis sąlygomis gyvenančių žmonių sukurtą istorijos, gamtos, urbanistikos ir architektūros bei nematerialų paveldą.

Dar 2000 m. tarptautinio ICOMOS komiteto buvo nurodyta, kad Kuršių nerijoje sąveikauja tikslingai žmogaus sukurtas kultūrinis kraštovaizdis su jame esančiomis urbanizuotomis vietovėmis – senosiomis žvejų kaimų gyvenvietėmis, pavieniais reikšmingais istorijai, kultūrai, etnografijai statiniais (UNESCO... 2009). Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo globos konvencijos preambulėje teigiama: „<...> bet kurios kultūros ar gamtos paveldo vertybės nykimas arba visiškas išnykimas neatitaisomai nuskurdira visų pasaulio tautų paveldą“ (Pasaulio... 1997).

Kaip užtikrinti šio, pasaulinę vertę turinčio kultūrinio kraštovaizdžio išsaugojimą? Kokios kraštovaizdžio tvarkymo kryptys būtų tinkamiausios? Be detalių kraštovaiz-

džio tyrimų, analizės, vertės nustatymo, bus sunku rasti atsakymus į iškeltus klausimus. Siektinas kraštovaizdžio etalono nustatymas apsunkintas tebevykstančiu, nuolatiniu kraštovaizdžio formavimo (formavimosi) procesu. Kuršių nerijos kraštovaizdis – nuolat kintantis, tebesiformuojantis kraštovaizdis. O šį kitimą lemia gamtos jėgos, gyventojų, architektų, mokslo darbuotojų bendra veikla.

Neringos kraštovaizdžio savitumas

Kuršių nerija Pasaulyje pristatoma kaip kultūros ir gamtos paveldo teritorija. Tad kyla klausimas – ką besilankantys šioje vietovėje lankytojai tikisi pamatyti? Saugomą ir puoselėjamą kultūros paveldą, mažai urbanizuotą, estetiškai patrauklų kraštovaizdį ar neigiamo antropogeninio poveikio paveiktą teritoriją? Šimtmečius Kuršių nerijoje žmogus buvo ir kūrėjas, ir griovėjas (Pasaulio... 1997). Neatsakingas elgesys – miškų kirtimas, dėl to buvo užpustomos gyvenvietės, gyventojai buvo priversti ieškoti naujų apsigyvenimo vietų. Gyvenamųjų vietovių kraštovaizdžio formavimo būdai buvo kuriami iš naujo, ieškoma naujų formų, išraiškos priemonių.

Taip per šimtmečius buvo formuojamas kraštovaizdis, įgavęs paveldinės vietovės statusą. O septintajame praeito šimtmečio dešimtmetyje, supratęs įvairiapusę Neringos kraštovaizdžio vertę bei gresiantį sunaikinimą, pradėta ieškoti šio savito paveldo išsaugojimo, atkūrimo galimybių.

Kuršių nerijoje saugomas savitas kraštovaizdis, įskaitant autentiškas pamario nekilnojamąsias kultūros vertybes, etnografines žvejų sodybas, senąsias XIX a. pabaigos – XX a. pradžios vilas Nidos, Juodkrantės, Preilos, Pervalkos, Smiltynės gyvenvietėse, užpustytų senųjų gyvenviečių kultūrinius sluoksnius, senąsias Nidos kapines, Nidos ir

1 pav. Etnografinė žvejo sodyba Pervalkos gyv.

Fig. 1. An ethnographic fisherman's hut in Pervalka settlement

Juodkrantės evangelikų liuteronų bažnyčią, būdingus medinės architektūros pastatus (Valstybinės... 2013).

Vertingiausiu Kuršių nerijoje pripažintas išskirtinis vaizdas nuo Kuršių marių į Neringos gyvenvietes, kopas, miškais apaugusį kopagūbrį.

Žvejo sodybos

Kaip XVIII–XIX a. atrodė tipiškas žvejų namas, galima spręsti tik iš paveikslėlių ir aprašymų. Žvejų namai, statyti XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje, savo plano struktūra buvo panašūs į Mažosios Lietuvos ir žemaičių trobas. 1933 m. paskelbus Kuršių Nerijos gyvenvietes kurortinėmis ir vasarvietėmis pasikeitė ne tik tradicinė plano struktūra, bet ir jų vaizdas (Bučas 2001).

Lietuvos pajūrio kraštovaizdį formuoja žvejų sodybos. Jos atspindi žvejų gyvenimo būdą, statybos meną, yra ne tik kultūros liudytojai, bet ir įrodymas, kad, esant net pačioms nepalankiausioms gamtinėms sąlygoms, pavyko pademonstruoti etnografinę, urbanistinę ir architektūrinę reikšmę kultūrinio kraštovaizdžio struktūroje (1, 2 pav.).

Gyvenamųjų namų fasadai dažomi tamsiai ruda spalva, vėjalentės, lėkiai, apylangiai – mėlynai arba baltai. Labiausiai paplitusi buvo laužto keturšlaičio su čiukurais stogo forma. Nuo XIX a. pabaigos atsiranda dvišlaičiai stogai. Jie neretai jau dengiami čerpėmis.

Ypatingas dėmesys skiriamas ornamentikai. Puošybiniai elementai dažniausiai koncentruojami namo frontonuose (Butkevičius 1958). Pagrindiniai Nidos ir Juodkrantės namų puošybos elementai yra stogų galų lėkiai ir ornamentuotos vėjalentės. Puošiama ir čerpių stogo apačia, panaudojus išpjaustytą lentą, suformuojamas puošnus karnizas. Vėjalentės, kaip konstrukcinis namo elementas,

2 pav. Atstatytas po gaisro žvejo sodybos gyvenamasis pastatas Juodkrantėje, L. Rėzos g. 40

Fig. 2. A residential fisherman's building rebuilt after a fire in Juodkrantė, L. Rėza Street 40

sutvirtina stogų galų pakraščius ir juos puošia. Vėjalentėms kaip ir lėkiamis naudojami geometriniai (apskritimai, rombai) ir augaliniai (tulpės, lelijos) motyvai.

Ikikrikščioniškame tikėjime lėkia turėjo apsauginę reikšmę. Mūsų laikais trobesiai buvo puošiami estetiniams ir socialiniams poreikiams tenkinti. Be to, puošnios sodybos padėjo pritraukti daugiau poilsiautojų – mėlynai ir baltai ornamentuotos sodybos iš tolo traukdavo praeivių dėmesį.

Šiandieninėje žvejo sodyboje nepamatysite pompastiškų statinių, įmantrių smulkiosios architektūros elementų, baseinų ir pan. Rekonstruotų pastatų tik fasadas gali atrodyti etnografiškai, o vidus dažnai yra ir turi būti modernus. Tik profesionaliai parinktos medžiagos, spalvos ir kiti būdingi elementai bei detalės tiksliai nurodo, kad būtent šiame etnografiniame regione pastatas yra.

Pastato savitumas siejamas su objekto savybėmis, kurios atsiranda jo sukūrimo momentu, su laikotarpio ar autoriaus stilistiniu braižu (Pasaulio... 1997), tad šių savybių išsaugojimą nulemia suinteresuotų asmenų kompetencija, atsakingų institucijų atsakomybė, netgi projektuotojų profesionalumas.

Poilsio pastatai – vilos

Išskirtinį Kuršių nerijos kraštovaizdį papildo vilų architektūra. Vilų fasadai atkartoja praeito šimtmečio išraišką, būdingas XIX a. antrosios pusės kurortų statybos tendencijas.

Svarbiausios permamos kraštovaizdyje pradėjo reikštis XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje, kai Kuršių nerija tapo kurortu. Įmantrios neva šveicariško ir gotikinio stiliaus vilos, viešbučiai ir svečių namai daugiausia buvo statomi Juodkrantėje. 1933 m. Kuršių nerija buvo oficialiai paskelbta kurortu.

Reprezentacinį ir kurortinį gyvenvietės pobūdį nulėmė prie gatvės šonu sustatyti, daugiausia dviejų aukštų, su mansardomis ir iškeltais per du aukštus portalais bei didžiulėmis verandomis mediniai žvejų namai – vasarnamiai, papuošti tradiciniais, žvejų trobesiams būdingais lėkais, vėjalentėmis, langinėmis ir kitais pjaustyto dekoro elementais. Vilos su puošniomis verandomis, bokšteliais (Kuršių... 1994).

Juodkrantės kurortinėje gyvenvietėje didžiausią urbanistinę ir architektūrinę vertę turi Kalno ir Miškų gatvių zonos, apstatytos prieškarinio vilomis, vasarnamiais, viešbučiais, kitais visuomeninės ir kurortinės paskirties pastatais. Tai mūriniai arba mediniai, labai įvairios architektūros (istorizmas, eklektika, modernas), neblogai fiziškai išsilaikę kurortinės architektūros statiniai (Neringos... 2012) (3 pav.).

Kurortinės gyvenvietės architektūra pasikeitė, kai buvo uždrausta naudoti fachverko konstrukcijas. Tuo metu ne tik

3 pav. Vila Juodkrantėje, Kalno g. 26
Fig. 3. A villa in Juodkrantė, Kalno Street 26

žvejų namus pradėta rekonstruoti paverčiant žvejų namais vasarnamiais, bet ir statyti mūrinius pastatus (Neringos... 2012), daugiausia visuomeninės paskirties. Jau 1870 m. centrinėje Juodkrantės dalyje būta 11 žymesnių vilų bei mažesnių vasarnamių. Deja, ne visi šie pastatai išliko iki šių dienų.

Pokario ir nepriklausomybės laikų kraštovaizdžio savitumai

Pokario metais Neringai tapus populiaria poilsavimo vieta, apstatymo struktūra pasikeitė. Nuo esamų sodybų pamaryje apstatymas Nidoje ir Juodkrantėje išsiplėtė vakarų kryptimi.

Juodkrantės centrinė dalis pokario metais pernelyg sutankinta naujais poilsio namais ir aptarnavimo įstaigomis Kalno, Ievos Kalno gatvėse. Plečiantis poilsio pastatų zonoms į vakarinę gyvenvietės zoną, tipiniais projektais buvo apstatyta vakarinė Baltijos jūros pakrantė, palvė.

Iki nepriklausomybės atkūrimo dauguma pastatų Neringos savivaldybės gyvenvietėse ne kartą remontuoti, rekonstruoti ar restauruoti ir net perstatyti. Perplanuotas pastatų vidus, medžiagos pakeistos naujomis, nors ir tos pačios rūšies (pvz.: mediena, nendrės, čerpės). Autentiškos struktūros ir medžiagų istorinių statinių beveik neliko. Dauguma jų tapo kopijomis arba imitacijomis (Neringos... 2012). Kadangi visa Kuršių nerija į UNESCO pasaulio paveldo sąrašus įrašyta kaip kultūrinis kraštovaizdis, tad ir jo elementai turi būti atkuriami, puoselėjami, atsižvelgiant į susiformavusias gamtines, istoriškai susiklosčiusias urbanistines, etnografines vertes.

Ar laikomasi šių reikalavimų ir įsipareigojimų, formuojant naujos kartos kraštovaizdį Kuršių nerijoje? Vienareikšmiškai atsakyti į šį klausimą negalima.

Niekam nėra paslaptis, kad Kuršių nerija pastaraisiais dešimtmečiais tapo turtingų Lietuvos gyventojų vasarviete. Ūkiniai pastatai, garažai, nesudėtingi statiniai vasarą įgauna

gyvenamųjų patalpų paskirtį, vykdomi šių patalpų remonto, rekonstrukcijos, atkūrimo darbai. Šiems darbams vykdyti ir siekiant išlaikyti architektūrinę dermę su vyraujančia tradicine architektūra, rekomenduojama naudoti medžiagas ir spalvas, tūrius bei architektūros detales, kurios nuo seno buvo naudojamos statiniams statyti, savitam kraštovaizdžiui formuoti, atsižvelgiant į gretimybėje esančias zonas, erdvinį aplinkos mastelio santykį.

Sprendžiant architektūros suderinimo su kraštovaizdžiu klausimus, mastelio pažeidimo klaidos dabartiniuose pastatų atstatymo, rekonstravimo ar naujos statybos projektuose yra pačios dažniausios. Nidos, Preilos, Pervalkos gyvenviečių centrinėje dalyje yra žvejų namai (statyti XIX a. ir prieškariniu laikotarpiu), o toliau nuo centro esančiose zonose išryškėja ypač didelių mastelių gyvenamieji pastatai Taikos ir Kopų gatvėse, garažų kompleksai, paversti gyvenamosiomis patalpomis, Purvynės gatvėje (4 pav.) ir kt.

4 pav. Stambių tūrių garažų kompleksas Purvynės gatvėje, Nida
Fig. 4. A garage complex of large volumes in Purvynė Street, Nida

5 pav. Poilsio namai „Vėjopaitis“, Pervalka
Fig. 5. Leisure house “Vėjopaitis” in Pervalka

Pervalkos centrinė dalis prarado pirminę išraišką. Čia buvo pastatyti nebūdingi šiai gyvenvietės daliai pastatai – poilsio namai „Vėjopaitis“ (5 pav.), prieš kelerius metus rekonstruoti poilsio namai „Nemunas“.

Sovietų Sąjungos laikotarpiu Kuršių nerijoje pastatyti didžiuliai visuomeninių paslaugų statiniai („Agilos“ kultūros centras, Prekybos kompleksas „Kuršis“) buvo skirti paslaugoms didelėms turistų grupėms teikti. Tačiau daugelis jų stovi apleisti, rekonstruoti ar nugriauti.

Septintajame dešimtmetyje iškilo stambių tūrių poilsio pastatai „Rūta“, „Aukšinės kopos“, „Urbo kalnas“ Nidoje, „Santauta“ (6 pav.), „Audėjas“ Juodkrantėje, poilsio namai „Preila“ Preiloje.

Šiuo metu skatinama statyti naujus pastatus iš vietinių medžiagų, sienas dengti mediena, stogą – čerpėmis. Tačiau čerpinių stogų, būdingų spalvų įkomponavimas statinio architektūroje dar negarantuoja, kad pastatas bus būdingas šiai teritorijai. Pasitaiko atvejų, kai stogai įrengiami šlaitiniai, spalvos atitinka aplinkoje naudojamų stogų dangos spalvas, tačiau skirtumas tas, kad čerpės yra ne keraminės, o blizgios, ryškiai dažytos, keičiančios atspalvius pagal oro sąlygas. Blizgūs metaliniai stogai, didelės stiklo plokštumos išsiskiria Juodkrantės gyvenamųjų namų bei poilsio pastatų zonoje L. Rėzos bei Kalno gatvėse.

Statiniams, atstatomiems šalia istorinių vietovių, etnokultūrinių draustinių, keliami ypatingi reikalavimai. Šiuos reikalavimus žino, taiko praktikoje statybų procese dalyvaujantys specialistai. Naujose statybos zonose leistina naudoti įvairesnes statybines medžiagas, spalvinį sprendimą, tačiau ir naujosios architektūros zonose būtinas ansambliškas (Stauskas 1974). Ansamblišku pasižymi

6 pav. Poilsio namai „Santauta“, Juodkrantė, Kalno g. 32
Fig. 6. Leisure house “Santauta” in Juodkrantė Kalno Street 32

šiuo metu naujai rengiami ar tik per pastaruosius 2–3 metus pastatyti ir (ar) atstatyti gyvenamieji, poilsio ar rekreaciniai statiniai.

Smiltynė – tai savita Kuršių nerijos vieta. Jos išskirtinumas tas, kad jai priskiriama Klaipėdos miestui ir statybos darbai vykdomi, atsižvelgiant į Klaipėdos miesto reglamentus. Ši geografinė padėtis turi įtakos ir architektūrinei statinių išraiškai. Istoriskai susiklostė, kad Smiltynė yra intensyvaus masinio poilsio zona. Tad ir statiniai turi poilsio įstaigų statybos charakterį.

Šio straipsnio autorės nuomone, pagrindiniai naujai formuojamo etnokultūrinio kraštovaizdžio formavimo elementai turi būti tūris, medžiagos, spalvos ir svarbiausia – stogų forma bei danga. Tūriai, spalvos ir stogų dangos dažniausia matomi iš visų strategiškai svarbių vietų – Kuršių marių, kopų. Puošybės elementai labai svarbi išraiškos priemonė, o jų panaudojimas tam tikroje zonoje netgi gali padėti „ištaisyti“ statinio įkomponavimo gamtinėje ir susiklosčiusioje urbanistinėje aplinkoje problemą.

Išskirtiniai Kuršių nerijos kraštovaizdžio požymiai

Išliekamąją kraštovaizdį formuojančių veiksnių vertę lemia vietovių ir objektų, kuriuos norime išsaugoti, išskirtinumas, savitumas. Vienus objektus vertiname, nes tai mūsų protėvių palikimas, kiti reikšmingi mokslui, viešajam pažinimui ir naudojimui statiniai.

Savitumas – viena iš svarbiausių architektūros objekto kokybių (Andriusytė 2007). Kuo jis pasireiškia Kuršių nerijoje? Istoriniuose šaltiniuose nurodoma, kad senųjų nerijos gyvenviečių kraštovaizdį formavo nuo kelių iki keliolikos skurdžių sodybų. Dažniausi 2–3 mediniai, dengti nendrėmis trobesiai. Ilgi, siauri sodybų sklypeliai nuo marių nusitęsavo iki atokiau esančio pamario kelio. Medinis gyvenamasis namas dažniausia buvo statomas galu į marias, paliekant didesnę kiemo erdvę tinklams džiovinti, daržui. Sodybos sklypų ribas žymėdavo medinių statinių, želdinių, o kartais ir senų tinklų tvora.

Nepaisant visoje Sovietų Sąjungoje ir Lietuvoje standartinės tipinės statybos vajaus, Neringoje buvo siekiama išsaugoti individualios statybos principus (Kuršių... 1994). Siekiant išskirtinumo, tipiniai pastatai buvo modernizuojami, atsižvelgiant į vietovės kraštovaizdžio ypatumus bei tradicinės regiono architektūros savitumus. Šiuo laikotarpiu žemyninėje Lietuvos dalyje buvo masiškai įrenginėjami sutapdinti stogai, o šlaitiniai dengiami asbestinio šiferio lakštais; Kuršių nerijoje stogai dažnai buvo dvišlaičiai, dengti keraminėmis čerpėmis.

Rengiant Kuršių nerijos planavimo dokumentus, sprendžiant perspektyvas užstatymo, architektūros vystymo srityje, analizuojami atskirų gyvenviečių savitumai, numatomos gairės naujiems išskirtiniams statinių požymiams apibūdinti. Architektai, urbanistai, kraštotvarkininkai nustatė šiuos išskirtinius Neringos kraštovaizdžio požymius:

- 1) savita urbanistinė situacija, unikalus prisitaikymas prie aplinkos mikroklimato ir orografinių formų;
- 2) savita teritorijų ar statinių kompleksų planinė struktūra, erdvinė kompozicija, kurortinės architektūros išraiška;
- 3) išskirtinis teritorijų, statinių ir jų priklausinių etnografinis raiškumas, pasižymintis savitu medžiagos, spalvos, apdailos ir puošybos panaudojimu (Neringos... 2012).

Šie autentiškumo aspektai nurodomi ir Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencijos įgyvendinimo gairėse.

Kuršių nerijos savitumo išsaugojimo veiksmai gali būti vykdomi, taikant maketo (analogo, kopijos) principą. Ši kokybiškai nauja architektūros veiklos šaka Kuršių nerijoje pradėta taikyti praktikoje tik XX a. pabaigoje. Pagrindinis veiksnys, lėmęs šios architektūrinės veiklos šakos atsiradimą, yra etnografinių kaimų, sodybų, pavienių objektų, formuojančių paveldo vietovės kraštovaizdį, nykimas.

Kokias priemones taikyti Kuršių nerijos savitumui išsaugoti, dažnai nesutaria nei architektai, nei urbanistai, nei projektus derinančios institucijos. Išeitį siūlo architektas Vladas Stauskas, kuris teigia, kad „Kuršių nerijos kraštovaizdis yra toks gražus, kad jo nereikia puošti jokiais architektūriniais statiniais“.

Išvados

1. Kuršių nerija į Pasaulio paveldo sąrašą buvo įtraukta kaip ryškus tradicinės žmogaus gyvenamosios aplinkos ar teritorijos panaudojimo pavyzdys, reprezentuojantis etninę kultūrą. Todėl ypač svarbu išsaugoti Kuršių nerijos kraštovaizdį, gamtos ir kultūros paveldą.
2. Didžiausias dėmesys kraštovaizdžio formavimo veikloje turi būti skiriamas išsaugoti išskirtinei vertei, dėl kurios Kuršių nerija nominuota Pasaulio paveldo vertybe.
3. Kraštotvarkinė veikla Kuršių nerijoje turi būti vykdoma, atsižvelgiant į susiformavusį teritorijos vaizdą, gamtinę, urbanistinę aplinką, būdingus architektūros elementus.

Literatūra

- Andriūšytė, A. 2007. Savitumas kaip vertybė architektūroje, *Urbanistika ir architektūra* 31(1): 62–66.
- Bučas, J.: 2007. Kraštotvarkinė problema Kuršių nerijoje, *Aplinkos tyrimai, inžinerija ir vadyba* 4(42): 70–80.
- Bučas, J. 2001. *Kuršių nerijos nacionalinis parkas*. Vilnius.
- Butkevičius, I. 1958. Kuršių nerijos žvejų gyvenamieji namai, *Iš lietuvių kultūros istorijos*. T. 1. Vilnius.
- Europos kraštovaizdžio konvencija, *Valstybės žinios*, 2002. Nr. 104–4621.
- Kuršių nerijos nacionalinio parko Planavimo schema (generalinis planas), *Valstybės žinios*, 1994. Nr. 99-1977.
- LR kraštovaizdžio politikos krypties aprašas, *Valstybės žinios*, 2004. Nr. 174-6443.
- LR saugomų teritorijų įstatymas, *Valstybės žinios*, 1993. Nr. 63-1188.
- Neringos savivaldybės teritorijos ir jos dalių bendrasis planas*. Patvirtintas 2012 m. rugsėjo 21 d. Neringos savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T1-164.
- Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo globos konvencija, *Valstybės žinios*, 1997. Nr. 19–411.
- Stauskas, Vl. 1974. *Architektūriniai-urbanistiniai Neringos tvarkymo principai*. Vilnius.
- UNESCO ekspertų ataskaita*. 2009 m. liepos 27–28 d. *Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos svetainė* [interaktyvus], [žiūrėta 2013-01-05]. Prieiga per internetą: http://www.vst.lt/VI/rubric.php?rubric_id=84.

LANDSCAPE IN THE CURONIAN SPIT. EXPRESSION OF IDENTITY

N. Piekienė

Abstract

Landscape in the Curonian Spit is not only an important part of our cultural development, but also of everyday life, revealing the identity of this territory and exclusivity of its unique formation. The top priority of the Curonian Spit, as a site enrolled on the UNESCO's World Cultural Heritage List is to find the means for preservation of the landscape identity, enrichment of the peculiarity and diversity of the Neringa settlements, as well as disclosure of formation specifics of these settlements.

Keywords: the Curonian Spit, landscape, architecture, UNESCO.